सिकाइ निरन्तरता अभियान

अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि प्रयोग गर्न सकिने वैकल्पिक सिकाइका माध्यम

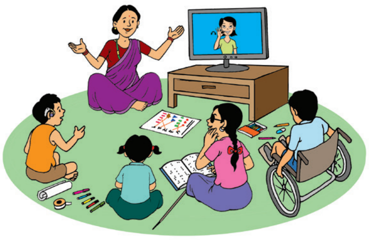

सन्दर्भ :

विभिन्न प्रकारका विपद् तथा कोभिड-१९ को सङ्क्रमणका कारण शैक्षिक क्रियाकलाप सञ्चालन नभएको अवस्थामा अपाङ्गता भएका बालबालिकाहरूको सिकाइमा सहज र सरल पहुँच एवम् निरन्तर सिकाइका लागि उनीहरूको अवस्था, स्तर अनुसार अवरोधमुक्त उपयुक्त वातावरण तयार गरी वैकल्पिक सिकाइका माध्यमबाट सिकाइ निरन्तरता दिनु अपरिहार्य छ । आफ्नै घरटोल, समुदायमा अभिभावकको सहयोगमा शिक्षकले अपाङ्गता भएका बालबालिकाको अवस्था र स्तर अनुसार प्रत्यक्ष नियमित सिकाइ क्रियाकलापमा सहभागी गराउन निम्नानुसार क्रियाकलापबाट सिकाइ गराउन सकिन्छ । जस्तै :

- सुनाइ अपाङ्गता भएका बालबालिका : साङ्केतिक भाषा, हाउभाउ पूर्ण सञ्चार, कानमा लगाउने यन्त्र, अवलोकन, प्रयोगात्मक कार्य, बिस्तारै स्पष्ट आवाजमा बोलेर, चित्रको प्रयोग आदि,
- दृष्टि अपाङ्गता भएका बालबालिका : व्याख्या र प्रश्नोत्तर, स्पर्श विधि, ब्रेललिपिका माध्यमबाट सिकाइ सामग्री, उज्यालो, चम्किलो, स्पष्ट देख्न सकिने, ठुला अक्षर, चित्र भएका सामग्री आदि,
- श्रवणदृष्टि अपाङ्गता भएका बालबालिका : स्पर्श, वास्तविक सामग्रीहरूको प्रयोग आदि,
- स्वर र बोलाइसम्बन्धी अपाङ्गता : बोल्नका लागि पर्याप्त समय दिने, आवश्यकता अनुसार लिखित सञ्चार गर्ने प्रोत्साहनसहित सामग्री प्रयोग, मुखाकृति प्रष्ट देखिने गरी बिस्तारै व्याख्या आदि,
- शारीरिक अपाङ्गता भएका बालबालिका : अवस्था अनुकूल हुने गरी फर्निचर एवम् बसाइको व्यवस्थापन, सुनाइको प्रयोग, अवलोकन, वैकल्पिक अङ्गको प्रयोग, पाठ खण्डीकरण आदि,
- मनोसामाजिक अपाङ्गता भएका बालबालिका : रमाइलो वातावरण, सरल र छोटा क्रियाकलाप, अवलोकन, इच्छा र चाहना अनुसारका क्रियाकलाप, सङ्गीत आदि,
- अटिज्म भएका बालबालिका : समय तालिका बनाएर उठ्ने बस्ने, खेल्ने, व्यावहारिक क्रियाकलापमा आधारित लेखाइ पढाइ र अभ्यास, सङ्गीत, उन्ने बुन्ने, चित्र बनाउने रङ भर्ने क्रियाकलाप आदि,
- बौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिका : पजल, डोमिनो, चित्र, सङ्गीत, कथाकथन, पाठ खण्डीकरण र सरलीकरण आदि,
- हेमोफिलिया अपाङ्गता भएका बालबालिका : अवस्था अनुकूल बसाइ व्यवस्था, चोटपटकबाट जोगाउने सचेतना, प्रोत्साहनसहितको सिकाइ सहयोग ।

महत्व :

नेपालको संविधान धारा ३१ (३ र ४), शिक्षा ऐन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अधिकारसम्बन्धी ऐन-२०७४, शिक्षा नीति २०७६, विद्यालय क्षेत्र विकास योजना लगायत राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय कानुन र नीति निर्देशिका अनुसार सिकाइ गर्न पाउने अधिकार रहेको हुँदा यसले निम्नानुसार महत्त्व राखेको छ । जस्तै :

- घरटोलमै सरल र सहजरूपमा सबैलाई सिकाइ सुनिश्चितता गर्न,
- सिकाइमा पहुँच र सहभागितामा निरन्तरता दिन,

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

SMC Federation of Nepal

cnt ने.शि.म.

Nepal Education Cluster
नेपाल शिक्षा समूह

unicef

- अभिभावकको सहयोगमा स्थानीय सामग्रीहरूको प्रयोग गरी अपाङ्गमैत्री वातावरणमा शिक्षण सिकाइ गर्ने,
- सिकाइ उपलब्धिमा सुधार लगाउन ।

प्रभावकारी प्रयोग :

- अपाङ्गता भएका बालबालिकाको सिकाइका सम्बन्धमा अभिभावकलाई सचेतीकरण गर्ने,
- अपाङ्गता भएका बालबालिकाको सिकाइ अवस्था र स्तर पहिचान गर्ने,
- सुरक्षित, स्वस्थ, अपाङ्गमैत्री सिकाइ स्थानको व्यवस्थापन गर्ने,
- अभिभावकको सहयोगमा वैयक्तिक शैक्षणिक योजना तयार र प्रयोग गर्ने,
- अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि चाहिने सहायक सामग्रीहरू उपलब्ध गराउने,
- अपाङ्गमैत्री शैक्षणिक तथा सन्दर्भ सामग्री सङ्कलन, निर्माण र प्रयोग गर्ने,
- बालबालिकाको अवस्था र स्तर अनुसार एकीकृत शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप गर्ने,
- बालबालिकाको नियमित सिकाइ मापन गरी अभिलेखीकरण गर्ने ।

पहुँच :

- टोल, समुदायमा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको पहिचान गर्ने,
- वैकल्पिक शिक्षामा अपाङ्गता भएका बालबालिकाको सहभागिताका सम्बन्धमा अभिभावकसँग छलफल गर्ने,
- बालबालिकालाई सिकाउने शैलीका विषयमा अभिभावकलाई ज्ञान र सिप सिकाउने,
- अभिभावकले आफना नानीबाबुलाई वैकल्पिक शिक्षामा पहुँच पुऱ्याउने, र रेखदेख गर्ने,
- अभिभावकहरूलाई पालैपालो सिकाइ क्रियाकलापहरू अवलोकन गरी पृष्ठपोषण दिन लगाउने,
- वडा कार्यालय र प्रधानाध्यापकले समय समयमा अवलोकन गर्ने र पृष्ठपोषण दिने,
- अपाङ्गता भएका बालबालिकाको वैकल्पिक शिक्षामा उपस्थिति र सिकाइ अभिलेखीकरण गर्ने,
- अभिभावक र शिक्षकले बालबालिकाको सिकाइ अवस्थाका सम्बन्धमा साप्ताहिक रूपमा छलफल गर्ने ।

शिक्षकमा आवश्यक सिप :

- अपाङ्गता भएका बालबालिकाको अवस्था र स्तर पहिचान गर्ने सिप,
- समावेशी बसाइ र अपाङ्गमैत्री वातावरण व्यवस्थापन सिप,
- एकीकृत शिक्षण सिकाइ क्रियाकलाप सहजीकरण सिप,
- अपाङ्गता मैत्री सिकाइ सामग्री निर्माण विकास तथा प्रयोग सम्बन्धी सिप,
- वैयक्तिक शैक्षणिक योजना निर्माण तथा प्रयोग सम्बन्धी सिप,
- विद्यार्थी तथा अभिभावकलाई प्रोत्साहन र उत्प्रेरणा गर्ने सिप,
- साङ्केतिक भाषा तथा ब्रेललिपिको आधारभूत सिप ।

प्राविधिक सहयोग : *विश्व शिक्षा*

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्र

SMC Federation of Nepal

cnt
ने.शि.म.

Nepal Education Cluster
नेपाल शिक्षा समूह

unicef